

Erhvervsudvalget
ERU alm. del - Bilag 404
Offentligt

Folketinget – Erhvervsudvalget
Udvalgssekretariatet, FSF
Christiansborg, den 1. juni 2006

Til

udvalgets medlemmer og stedfortrædere.

Immigrant-iværksættere

- Idea-professor Torben Bagers kanin-artikel

Vedlagt er der en tilsendt artikel af professor Torben Eli Bager, direktør for Idea-centeret ved Syddansk Universitet, som uddyber de ideer om i Danmark at åbne op for immigrant-iværksættere, som Bager forelagde i sit oplæg på ERUs SMV-konference 21. april 2006 i Landstingssalen - en "kanin" som han gemte til sidst i sit oplæg, og som fik en del presseomtale. Ideen er bl.a. inspireret af meget positive canadiske erfaringer.

Besøg på Iværksætterakademiet Idea. Udvalget aftalte på et udvalgsmøde 11. maj 2006 at besøge Torben Bager og Idea i Kolding efter sommerferien. Sekretariatet har kontaktet Torben Bager, der er meget interesseret og foreslår følgende fire punkter for et besøg:

- "- at udvalget kort præsenteres for hvad IDEA er, og hvilke aktiviteter vi har gang i
- at udvalget præsenteres for opbygningen af studentervæksthuse i den syddanske region (jf. www.IDEA-House.dk)
- at udvalget præsenteres for IDEAs planer om at understøtte skabelsen af nye regionale iværksætterhuse med specialkurser og undervisningsmateriale til vækstiværksætterne (vi er ved at udarbejde en række kurser og har netop indgået samarbejde med udenlandske partnere om at introducere et e-baseret redskab der kan hjælpe iværksætterrådgivere med at sortere iværksætterne i to hovedgrupper: de lokale/traditionelle og de internationale/vækstorienterede)
- at udvalget måske også kunne have glæde af at se Koldings nye Innovationshus, der ligger midt i byen. Her flytter IDEA-House, V25 (akademiker-iværksættere), Syddansk Venture og Syddanske Forskerparker ind i løbet af sommeren 2006".

Med venlig hilsen
Finn Skriver Frandsen,
udvalgssekretær.

(artikel)

Integreret iværksætter- og indvandrerpolitik som afsæt for vækst

Af Torben Bager

I Danmark er iværksætter- og indvandrerpolitikken adskilte politikområder. Iværksætterpolitikken drejer sig om at få flere danskere til at starte og udvikle nye virksomheder. Indvandrer- og flygtningepolitikken drejer sig om kriterierne for adgang og ophold samt integrationen af flygtninge og indvandrere med opholdstilladelse.

I visse andre lande, med Canada som det fornemste eksempel, har man forsøgt at integrere de to politikområder. Det har i Canada ført til, at man hvert år modtager 5-10.000 såkaldte "business immigrants", der årligt skaber tusinder af nye arbejdspladser og investerer milliarder i den Canadiske økonomi. I kølvandet får Canada en anden fordel: stærkere bånd til verdens vækstcentre. Mange af indvandrer-iværksætterne bevarer stærke økonomiske bånd til hjemlandet, og da hovedparten er asiater, har Canada dermed fået styrket sine bånd til den mest fremgangsrige økonomiske region i verden.

I Danmark er politikerne indtil videre veget uden om den nødvendige debat om formuleringen af en positiv indvandringspolitik. Alle erkender, at vi har et demografisk problem i form af stadig flere ældre og stadig færre i den erhvervsaktive alder, men indvandring ses ikke som en mulig løsning. Trods en rekordlav arbejdsløshed og flaskehalsproblemer er regeringen og dens støtteparti yderst påholdende med at åbne grænserne. Tydelige illustrationer er den forsigtige åbning af det danske arbejdsmarked for de nye EU-landes borgere og den politiske modstand mod "Green Card"-ordninger rettet mod velkvalificerede udlændinge.

I denne politiske atmosfære siger det sig selv, at tanken om indvandrer-iværksættere er vanskelig at promovere. I en stadig mere globaliseret økonomi, hvor landene i stigende grad konkurrerer om at tiltrække "kloge hoveder" og "entreprenante mennesker", bør tanken imidlertid ikke skydes ned uden argumentation og overvejelse. Måske kunne den bidrage til at gøre Danmark til det iværksættersamfund, regeringen har sat som mål? Og bidrage til at styrke Danmarks globalisering, jobskabelse og økonomisk vækst, som også er regeringens mål? Der kunne naturligvis være en bagside af medaljen, så derfor vil følgende spørgsmål blive søgt besvaret: Ville der være væsentlige ulemper ved en kvote af indvandrer-iværksættere?

Den globale konkurrence om veluddannede og entreprenante mennesker

Mennesker, kapital, varer og information bevæger sig stadig mere frit over det meste af kloden. Det giver helt nye muligheder og udfordringer for den enkelte, for virksomheder og for nationale økonomier. Især det stigende antal veluddannede er i høj kurs over alt og kan efterhånden betragte det meste af kloden som en mulig arbejdsarena. De uddannes ofte i mere end et land, rejser meget og har personlige netværk, der strækker sig over lande og kontinenter. I stigende grad vil de i løbet af deres karriere komme til at arbejde i kortere eller længere perioder mange steder i verden, nogenlunde på samme måde som diplomater gennem mange årtier er "hoppet" fra land til land.

Bundlinjen er, at stadig flere veluddannede danskere befinder sig en stadig større del af deres livstid uden for landets grænser – og omvendt. Stadig flere veluddannede udlændinge befinder sig i Danmark. Det betyder også, at stadig flere danskere danner par med en udlænding og kommer i en livssituation med to "hjemlande." Om parret slår sig ned i det ene eller det andet land – eller snarere bliver omrejsende "viden-nomader" – afhænger af livsindstilling og en række specifikke omstændigheder. Typisk træffes en række afgørende valg i de unge år, også vedrørende bopæl. Med andre ord: Danmark er i stigende grad blot én blandt flere muligheder for karriere og livsudfoldelse for stadig flere danskere og udlændinge.

Noget tilsvarende gælder internationalt orienterede iværksættere. De kan være veluddannede, men er det langt fra altid. Ofte er de sprunget ud i iværksættertilværelsen uden en afsluttet uddannelse, men kan alligevel gøre sig gældende på videnkrævende erhvervsområder via den viden, de opnår i "livets skole." Deres skæbne er typisk, at de har startet eller medudviklet en ny virksomhed, som har løftet sig ud over mikrostadiet og opbygget internationale aktiviteter. Også disse mennesker står i stigende grad med en valgmulighed mellem flere lande. Danske iværksættere kan fortsætte med Danmark som basis eller vælge at gå internationalt, måske med bolig og erhvervsaktivitet i flere lande. Og udenlandske iværksættere kan overveje Danmark som afsæt for deres fortsatte erhvervsudfoldelse. De kan betragtes som "iværksætter-nomader."

Det stigende antal "viden-nomader" og "iværksætter-nomader" betyder, at Danmark i stigende grad er udsat for konkurrence fra andre lande om at tiltrække og fastholde "kloge" hoveder og "entreprenante" mennesker. Det økonomiske rationale bag dette er, at begge typer har afgørende betydning for den økonomiske vækst i de udviklede lande. Højt videniveau blandet med entreprenørskab er den cocktail, der for alvor får et lands økonomi til at vokse.

Politikerne får derved den vigtige rolle at tilrettelægge de institutionelle rammer, så viden bedst muligt kan bringes i parløb med entreprenørskab såvel inden for landenes økonomier som på tværs af dem. I en globaliseret økonomi kan dette ikke forenes med toldbeskyttelse, besværlige visumregler, censur og andre former for friktion i udvekslingen af mennesker, kapital, varer og information. Hovedlinjen for politikerne bør derfor være åbenhed og mindske af friktion.

Det er i lyset af dette globale grundvilkår, danske politikere skal tilrettelægge fremtidens politik. Mange skridt er taget mod større åbenhed over de sidste årtier. Danskere kan i dag bevæge sig meget frit mellem et stort antal lande. EU har i afgørende grad svækket friktionen i de europæiske landes udveksling, kapitalmarkederne er åbnet op, og uddannelses- og forskningsinstitutionerne samarbejder stadig mere aktivt over landegrænserne.

Men der er fortsat friktion, og på et enkelt stærkt politiseret område er friktionen faktisk øget i de senere år i Danmark, nemlig på indvandringsområdet. Her spærrer stramninger og nye regler som 24 års reglen og reglen om størst muligt tilhørsforhold for blandede par for, at veluddannede og entreprenante mennesker slår sig ned i Danmark i samme grad, som de ønsker det. Ifølge tilhængerne er det den beklagelige, men nødvendige pris for at undgå uønsket indvandring og sikre bedre integration af de indvandrere og flygtninge, der allerede er i landet. Men man skal gøre sig klart, at der er en pris – og at omkostningerne øges år for år, fordi antallet af "eksilerede" stiger med tiden. Problemet er, at stadig flere veluddannede unge danskere med "påhæng" i de unge år hindres i at slå sig ned i Danmark. Derved slår de rod i udlandet og går helt eller delvis tabt for dansk økonomi, også når "spærretiden" måtte blive ophævet senere i livet. Når man har stiftet familie, opbygget vennekreds og fundet sig til rette på et karrierespor i udlandet, har det omkostninger at flytte tilbage til Danmark, som for mange overstiger de potentielle fordele. Oveni denne effekt rammes dansk økonomi af, at færre veluddannede og entreprenante udlændinge vælger at slå rod i Danmark frem for andre lande. Det politiske ønske om at begrænse uønsket indvandring får med andre ord den uheldige bivirkning, at ønsket indvandring – og tilbagevandring – hindres for netop den gruppe af mennesker, der er vigtige i en moderne økonomi.

Stillet over for dette dilemma kan danske politikere vælge at svække "spærrebommene" eller at indføre modgående politikker og regler for afgrænsede grupper. Det sidste har man til dels allerede gjort med den såkaldte "professorregel," der har til hensigt at tiltrække "kloge" hoveder fra udlandet via lavere skat i de første opholdsår, og "Green Card"-ordningen, der åbner for indvandring af eksperter inden for afgrænsede felter, hvor der mangler danskuddannet personale. Men man kunne gå videre, både over for de "kloge" hoveder og andre grupper af udlændinge. Man kunne eksempelvis lave nogle særlige midlertidige opholdsregler for udenlandske studerende, der ønsker at blive i Danmark i en periode à la reglerne i Australien. Eller man kunne, som det især vil blive diskuteret i

denne artikel, skabe en særlig kvote for udenlandske iværksætter-indvandrere á la reglerne i Canada.

Iværksætteraktivitet og -politik i Danmark

Både den nuværende og tidligere regering har bestræbt sig på at øge iværksætteraktiviteten i Danmark. Resultaterne har været sparsomme. Opstartsaktiviteten ligger fortsat langt efter en række udviklede lande uden for Europa (New Zealand, Australien, USA og Canada) og enkelte lande i Europa (Island, Irland), og det er vanskeligt at få øje på en stigende tendens over de seneste 5-10 år i den danske opstartsaktivitet (Bager 2006). Ydermere kniber det med de danske iværksætteres vækstambitioner. Global Entrepreneurship Monitor undersøgelsen har via et stort datagrundlag påvist, at danske iværksætteres vækstforventninger er moderate i global sammenhæng, og analysegruppen FORA har påvist, at nystartede danske virksomheder er dårligere til at opnå vækst end USA's i årene efter opstarten (Schøtt 2006, Autio 2005, FORA 2005).

Trægheden i omstillingen af Danmark til et iværksættersamfund skyldes en række dybe egenskaber i samfundet, som kun langsomt kan ændres. Det gælder især kulturforhold og uddannelsessystemet.

Iværksætterlyst er kulturbundet. Det forhold, at de fleste nulevende danskere er sønner og døtre af lønmodtagere, er en central faktor. Når de sjældnere end f.eks. islændinge opdager nye forretningsmuligheder, er det primært fordi deres kulturbårne mindset spærrer for udsynet. De søger ikke og ser ikke de mange forretningsmuligheder, de næsten dagligt støder på. Dette er naturligvis en generalisering, der dækker over store variationer. Nogle danskere er mere entreprenante end andre: Dobbelt så mange mænd som kvinder starter virksomheder; sønner og døtre af iværksættere starter oftere virksomheder end andre; og nogle indvandrergupper er langt mere entreprenante end majoritetsbefolkningen (Bager et al. 2001). Disse forskelle kan kun i begrænset omfang forklares med variation i de eksternt givne erhvervs muligheder, forskellige samfundsgrupper kan forfølge. Hovedforklaringen er deres kulturbårne mindset. Selvstændighed er eksempelvis en stærkere værdi i visse grupper end i andre.

Variationen i det danske mønster er ikke usædvanlig i international sammenhæng. Eksempelvis er der også på globalt plan ca. 2 iværksættermænd for hver iværksætterkvinde. Generelt for alle lande gælder, at nogle borgere ignorerer iværksættermuligheden fuldstændigt, andre er potentielt interesserede, og atter andre er aktivt interesserede, opsøgende og determinerede. Men fordelingen mellem disse hovedgrupper varierer fra land til land. Danmarks problem består i, at vi har forholdsvis mange, der helt ignorerer muligheden, og forholdsvis mange, der potentielt er interesserede uden at gøre alvor af det. Meget tyder på, at den stigende opmærksomhed på iværksættermuligheden, som bl.a. afspejles i

øget medieinteresse og konferenceaktivitet, flytter flere "ignoranter" over i gruppen af potentielt interesserede, men vi har stadig til gode at se klare tegn på, at flere "potentielle" flyttes over i gruppen af aktivt interesserede.

I tillæg til den forholdsvis svage opstartsaktivitet har Danmark et vækstproblem. Forholdsvis få iværksættere i Danmark ser vækstmuligheder og er villige til at løbe den risiko, der knytter sig til ekspansion. Dette har også rod i iværksætternes mindset snarere end eksternt givne muligheder. For nogle iværksættere er det gode liv blot at have "foden under eget bord" og leve livet med tætte bånd til lokalsamfund og familie. For andre iværksættere er livets udfordring at skabe "noget stort." Begge iværksættertyper er værdifulde, men nationaløkonomisk er det den sidste gruppe, der har størst vægt. Det er i yngre vækstvirksomheder, de fleste nye job skabes (Bager & Hancock 2004).

Udover kulturfaktoren bidrager uddannelsessystemet til trægheden i omstillingen af Danmark. Sammenlignet med en række andre lande, f.eks. USA og Storbritannien, har vi i Danmark hidtil kun i ringe omfang undervist i entreprenørskab og trænet unge danskere i at være idéskabende. Ja, vi har endog forsømt som et minimum at orientere om iværksættervejen som karrieremulighed. Det er der nu ved at blive rettet op på. Antallet af fag inden for entreprenørskab og innovation øges kraftigt i disse år, og de fleste steder strømmer elever og studerende til disse nye fag og uddannelser. I typiske undervisningsforløb prøver de studerende og eleverne selv kræfter med at formulere en ny forretningside, som søges udviklet i en simuleret opstart via en forretningsplan. Derved lærer de unge både om faget og trænes i faget via "learning by doing"-princippet. Som noget nyt kan der observeres en glædelig tendens til, at der i stigende grad undervises i det faglige felt uden for de erhvervsfaglige uddannelser, f.eks. ved nogle af universiteternes humanistiske studier. Glædeligt er det også, at ungdomsuddannelserne efterhånden er ved at komme godt med.

Set over en bred kam må man dog sige, at der fortsat er relativt få uddannelses tilbud på feltet. Bundlinjen er fortsat, at det store flertal af danskerne afslutter deres uddannelse uden at have stiftet bekendtskab med denne faglighed i deres uddannelsesforløb. Dette afspejler, at omstilling af uddannelsessystemet tager lang tid. Indarbejdede rutiner blandet med traditionsbundne rektorer, studieledere og undervisere er en vanskelig cocktail at overvinde. På den anden side er der dog også mange i dagens uddannelsessystem, der ønsker at drive processen frem, og stadig flere uddannelsesinstitutioner ser det som vigtigt at være i front på dette faglige felt. Iværksætterakademiet IDEA, som skal fremme undervisningen i entreprenørskab ved de videregående uddannelser, har oplevet dette på flere måder i sit første leveår: En række universiteter og videregående uddannelsesinstitutioner, som fra starten ikke var med i konsortiet, har sluttet sig til, og interessen for at være med til at udvikle nye fag, uddannelser og undervisningsmateriale har været overvældende.

På grund af den skitserede træghed i kultur og uddannelsessystem får regeringen vanskeligt ved at nå sit mål om at gøre Danmark til et af verdens førende iværksættersamfund inden år 2015. Der skal en mere kraftig medicin til, hvis man for alvor vil ændre situationen på 10 år. Formentlig en kombination af store investeringer, der retter sig mod iværksætternes skattebelastning og finansielle vilkår, samt introduktion af nye utraditionelle metoder. En af de utraditionelle metoder kunne være at kopiere Canadas "business immigrant"-program.

Indvandrerne i den danske økonomi

Indvandrere er på en og samme tid en ressource og en belastning for et samfund. De tilfører arbejdsevne, initiativ og humankapital, men udgør også en belastning. Nogle indvandrere er enhver finansministers drøm: De kommer veluddannede til indvandringslandet og er typisk unge, energiske og erhvervsaktive. De skal normalt over en sproglig barriere, men udgifterne hertil er pebernødder i forhold til de mange skattekroner, der er ydet til hver eneste ung dansker under opvæksten i form af hel eller delvis betaling af børneinstitutioner, skoler og sundhedsvæsen. Andre indvandrere er snarere enhver finansministers mareridt og bliver set som en belastning for samfundet. Det kan skyldes mange forhold: At deres uddannelse fra udvandringslandet er dårlig, at de har store vanskeligheder med at overvinde sprog- og kulturbarrierer, at de er erhvervshæmmede på grund af tortur, og at myndighederne ved at spærre dem inde i et uvirksomt liv i flygtningelejre i årevis fratager dem erhvervsevne og initiativ.

I dag er den dominerende opfattelse, at indvandrere og flygtninge i Danmark set over en bred kam er en økonomisk belastning snarere end en ressource, senest bekræftet af Velfærdskommissionen. Denne generalisering dækker imidlertid over store variationer fra gruppe til gruppe. Som hovedregel kan man sige, at indvandrere fra vestlige lande i højere grad er en ressource end en belastning – set over det samlede livsforløb, som er den eneste valide måde at betragte ressourcebelastningen på (Bager & Rezaei 1998). Det omvendte gælder for indvandrere fra underudviklede lande. Men også her er der store variationer. For eksempel tyder alt på, at de mange unge iranere, der flygtede til Danmark i 1980'erne, samlet set vil få et stort plus i deres livstidsregnskab. De var som regel veluddannede inden de kom, overvandt hurtigt sprogbarrieren, har typisk videreuddannet sig i Danmark og har i dag en relativt høj beskæftigelsesfrekvens som ansatte eller selvstændigt erhvervsdrivende.

Regnestykker over det samlede livsforløb er naturligvis vanskelige at lave, især fremadrettet. Man kender jo ikke livsforløbet og vilkårene undervejs. Desuden kan alt ikke værdisættes i et snævert cost-benefit regnestykke. Hvad er eksempelvis værdien af, at indvandrere og flygtninge har bidraget til at løfte den danske madkultur og internationali-

sere den danske musikscene? Uden dette tilskud udefra ville den danske turistindustri givetvis stå svagere i den internationale konkurrence.

Et særligt aspekt, som ofte overses i nationaløkonomernes regnestykker er indvandrerens entreprenørskab. Indvandrere har i de sidste 25 år startet tusindvis af nye virksomheder i Danmark. Typisk er der tale om små virksomheder, som kun familien kan leve af, og som regel startes de inden for brancher som detailhandel, restauranter og lignende, hvor konkurrencen er hård og indtjeningen lav. Kun undtagelsesvist vokser disse virksomheder sig større. En af undtagelserne er virksomheden Daloon, der blev startet af en kinesisk indvandrer i 1960 og i dag er blandt Danmarks 500 største virksomheder. Dette eksempel illustrerer, at danskernes billede af indvandreraktiviteter som lig med kiosker og grillbarer er for snævert. Især hvis vi vender blikket mod de traditionelle indvandrerlande som USA, Australien og Canada er det klart, at billedet er mere afbalanceret. Her finder vi både masser af helt små indvandreraktiviteter og mange store. Tilmed er det i stigende grad indvandrere, der er frontløbere i de højteknologiske brancher. I Silicon Valley er omkring halvdelen af iværksætterne i dag indvandrere fra asiatiske lande (Saxenian 2000). Samme billede tegner sig, hvis vi vender blikket mod Sydøstasiatiske lande som Thailand, Malaysia og Indonesien, hvor kinesiske indvandrere dominerer en væsentlig del af det "store" erhvervsliv (Bager 2003).

Canadas integrerede iværksætter- og indvandrerpolitik

Canada har været frontløber internationalt i formuleringen af en integreret iværksætter- og indvandrerpolitik. Andre lande er fulgt efter, både traditionelle indvandrerlande som Australien og lande uden en lang indvandringstradition. Et eksempel er Tyskland, der i 2004 åbnede for indvandrer-iværksættere med minimumsinvesteringer på 1 million Euro.

I Canada opererer myndighederne med forskellige indvandrer-kategorier. Dels er der dem, vi kender herhjemme fra, dvs. flygtninge, familiemedlemmer til flygtninge, indvandrere og arbejdsmigranter. Proportionerne er dog anderledes i kraft af, at arbejdsmigranternes antal i Canada langt overgår antallet af flygtninge og sammenførte familiemedlemmer. Udover disse velkendte kategorier har man "business immigrant"-kategorien. De Canadiske myndigheder har i årtier haft et program, der aktivt skal tiltrække denne type indvandrere. Alene blandt asiater, som i dag udgør hovedparten af indvandrere i Canada, udgør denne kategori 5-10.000 mennesker årligt.

Der er 3 måder, hvorpå man kan kvalificere sig til at blive "business immigrant," hver med sit regelsæt. Der er en ældre og velkendt kategori: selvstændige erhvervsdrivende der ønsker at starte en mindre virksomhed, f.eks. landmænd der ønsker at købe en landbrugs-ejendom i Canada. Dertil kommer to andre kategorier: investorer og vækstiværksættere.

Investorer skal i forbindelse med ansøgningen demonstrere erhvervs erfaring, godtgøre at de disponerer over legale midler på minimum 800.000 CAN \$ samt at de planlægger at investere minimum 400.000 CAN \$. Vækstiværksættere er erhvervs erfarne indvandrere, der ønsker at starte en vækstvirksomhed, som forventes at skabe beskæftigelse til andre. De skal som minimum besidde 300.000 CAN \$ ved ankomsten. Til hver kategori er der knyttet særlige betingelser og et kontrolsystem.

Hvad har effekten af dette program så været over de sidste ca. 25 år? Hovedeffekten har været, at titusinder af asiatiske iværksættere og investorer har valgt at udfolde deres erhvervsaktivitet i Canada frem for i andre lande. I 1980'erne var det især kinesere fra Hong Kong og Taiwan, der dominerede blandt denne gruppe indvandrere. Indvandrer-iværksættere udgjorde i denne epoke omkring 8 % af samtlige immigranter og skabte alene i perioden 1987-90 omkring 48.000 nye jobs (Li 1993). Senere blev vægten flyttet fra Hong Kong og Taiwan over mod Folkerepublikken Kina og Sydkorea, men asiater, og herunder især kinesere, dominerer stadig det samlede indvandrerbillede.

Sideløbende hermed oplevede Canada en øget interesse fra store asiatiske firmaer for at investere i Canada, en interesse der til dels blev skabt af indvandrer-iværksætterne. Indvandrer-iværksætterne bevarer nemlig ofte økonomiske relationer til hjemlandet og trækker på et transkontinentalt erhvervsnetværk i forbindelse med deres erhvervsaktivitet. Det gælder også for de højteknologiske asiatiske iværksættere, som ofte vælger at udvikle deres nye virksomheder i samarbejde med asiatiske virksomheder, f.eks. industrivirksomheder i deres hjemland. Det skyldes både, at disse ofte kan levere billigere varer og ydelser end tilsvarende virksomheder i Canada, men også at det af indvandrer-iværksættere opleves som "nemmere" at lave forretninger i hjemlandet, hvor de kender til forholdene og selv er kendte i forretningslivet. Det at man kender hinanden, forstår hinanden og har tillid til den anden part er også i globaliseringens epoke af afgørende betydning i erhvervs livet – og denne form for tætte relationer trives bedst mellem mennesker fra samme kultur (Bager 2003).

Det samlede "regnestykke" for Canada er naturligvis vanskeligt at gøre op. Skal det gøres systematisk, bør man også her analysere indvandrer-iværksætternes "regnestykke" over et samlet livsforløb. Også de kan jo komme til at belaste det offentlige, hvis de er udsat for fallit, uheld, sygdom og lignende. Desuden bør man tage højde for indirekte effekter, selv om de er vanskelige at gøre op.

Den canadiske regering er imidlertid ikke i tvivl om, at fordelene langt opvejer ulemperne. Ellers ville den jo ikke have valgt at fortsætte, udvide og eksponere dette program. De direkte fordele for Canada er højere iværksætteraktivitet, større jobskabelse og milliardstore investeringer udefra. Den vigtigste indirekte fordel er indvandrer-iværksætternes bidrag til den canadiske økonomis internationalisering samt intensiveringen af Canadas er-

hvervsrelationer med de fremgangsrige økonomier i Asien. Uden indvandrer-iværksættere som hjælpemotorer og mellemænd ville Canadas erhvervsrelationer til Asien have været betydeligt svagere.

Kan Danmark med fordel efterligne Canadas eksempel?

Et lands succes kan ikke umiddelbart efterlignes af andre. Landets erhvervsforhold, institutioner, beliggenhed og mange andre faktorer kan give andre effekter af en lignende politik.

Der er mange forskelle på de to lande. Det danske sprog er en barriere, som ikke i samme grad findes i Canada, hvor engelsk og fransk er hovedsprog. Det gør Danmark mindre tiltrækkende for et stort antal "business immigrants". Dertil kommer, at Danmark i stigende grad anses for at have et problem med fjendtlighed over for fremmede og er kendt for at have en af de højeste skatteprocenter i verden. På den anden side er Danmark ikke uden tiltrækningskraft: erhvervsklimaet er godt, infrastrukturen fungerer, Danmark er fredeligt og uden store kriminalitetsproblemer, velfærdssystemet fungerer godt, uddannelsesniveauet er højt, det teknologiske niveau er højt – for blot at nævne nogle af Danmarks fortrin. Alt i alt er det i lyset af Canadas erfaring sandsynligt, at Danmark kan tiltrække hundredvis af entreprenante udlændinge årligt, hvis et passende program skrues sammen. I et sådant program er det især er det vigtigt, at disse indvandrere lettes for den høje skatteprocent i de første opholdsår a la "professorordningen". Desuden bør der især sættes på vækstiværksættere.

Sammensætningen af disse indvandrer-iværksættere vil dog nok være anderledes end i Canada. Det er usandsynligt, at der vil komme samme dominans af asiatiske indvandrere. Danmark har i international sammenhæng kun små minoriteter fra asiatiske lande og få tætte erhvervsrelationer mellem herboende asiatiske indvandrere og hjemlandene. En undersøgelse i 2001 blandt omkring 400 af de etniske iværksættere i Danmark viste, at ingen af de adspurgte indvandrere fra Kina/Taiwan havde omfattende erhvervsinvesteringer i deres oprindelsesland. For pakistanerne var der dog flere (8 %). Ligeledes var det ganske få af disse asiatiske iværksættere (3-4 %), der fungerede som mægler/formidler mellem danske virksomheder og hjemlandet (Bager et al. 2001).

Til gengæld er det sandsynligt, at Danmark vil kunne tiltrække en del østeuropæiske indvandrer-iværksættere, som kunne bidrage til at koble dansk økonomi stærkere til de østeuropæiske vækstøkonomier. Muligvis kunne Danmark også drage fordel af sin beliggenhed og økonomiske fremgang i forhold til tyske indvandrer-iværksættere, der længe har lidt under svag efterspørgsel på hjemmemarkedet. Endvidere er det sandsynligt, at ordningen vil tiltrække en del tyrkiske indvandrer-iværksættere.

Fordelene ved indvandreriiværksættere vil principielt være de samme som i Canada, når det gælder de hårde økonomiske facts: styrkelse af iværksætteraktiviteten, jobskabelse og skabelse af tættere bånd til erhvervsmiljøer i udlandet. En yderligere fordel kunne være, at indvandreriiværksættere ville kunne fungere som en form for modgift mod det negative billede af indvandrere og flygtninge, mange danskere har udviklet. Indvandreriiværksættere er jo i sig selv en demonstration af, at indvandrere ofte er ressourcestærke mennesker, der har meget at tilføre samfundet. Et mere nuanceret billede af indvandrere og udlændinge er vigtigt i en tid præget af globalisering på alle fronter. Endvidere vil en kvote af indvandreriiværksættere kunne blive første skridt i den nødvendige politiske proces med at formulere en positiv indvandringspolitik.

Formentlig har Danmark også nogle potentielle ulemper, som forekommer mere markante end i Canada. Det danske velfærdssystem er trods de senere års stramninger fortsat relativt åbent over for at give velfærdsydelser til udlændinge. Dette øger risikoen for misbrug og nødvendiggør stærke kontrolforanstaltninger. Desuden kan der være risiko for, at Danmark åbner sig for kriminelle erhvervsfolk, specielt fra Østeuropa.

Alt i alt er det dog vanskeligt at se, hvad Danmark har at tabe ved at lave en begrænset kvote af indvandreriiværksættere. Det vil ikke være et tryllemiddel for dansk økonomi. Effekten vil nationaløkonomisk set være ret begrænset, men det vil trods alt bidrage til at omskabe Danmark til et internationalt orienteret iværksættersamfund. Desuden vil det kunne bryde den politiske fastlåsning på indvandringsområdet, som på længere sigt er skadelig for dansk økonomi.

Litteratur

Autio, E.: *GEM High Expectancy Entrepreneurship 2005*. Mazaars, 2005 (www.gemconsortium.org).

Bager, T.: Understanding international entrepreneurship through ethnic business: The case of Chinese business networking across the globe. I: *New Movements of Entrepreneurship*, ed. by C. Steyaert & D. Hjort. Edward Elgar, 2003.

Bager, T.: "Globalt perspektiv på start og vækst af nye danske virksomheder." *Indsigt*, 1/2006, Dansk Industri.

Bager, T. og M. Hancock (eds.): *The Growth of Danish Firms (including Global Entrepreneurship Monitor – Denmark, 2003)*. Børsens Forlag, 2004.

Bager, T., S. Møballe og S. Rezaei: "Indvandrevirksomheder i Danmark." *CESFO Rapport III, Center for Småvirksomhedsforskning*, Syddansk Universitet, 2001.

Bager, T. og S. Rezaei (eds.): *Indvandringens økonomiske konsekvenser i Skandinavien*. Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag, 1998.

Bager, T. & S. Rezaei: *Indvandreraktiviteter i Danmark*. Center for Småvirksomhedsforskning, Syddansk Universitet, 2001.

FORA: *Iværksætterindeks 2005*. Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2005.

Li, P.S.: "Chinese investment and business in Canada: Ethnic entrepreneurship reconsidered." *Pacific Affairs*, 66 (2), s. 219-243, 1993.

Saxenian, A.: "Networks of immigrant entrepreneurs." I: C.M. Lee, W.F. Miller, M.G. Hancock, and H.S. Rowen: *The Silicon Valley Edge: a habitat for innovation and entrepreneurship*. Stanford University Press, 2000.

Schøtt, T.: *Entrepreneurship in Denmark 2005 – studied via Global Entrepreneurship Monitor*. Center for Småvirksomhedsforskning, 2006 (www.cesfo.dk).